

רבי אליעזר פרק תשיעי נדרים

(א) [מוספתא פ"ב ע"ג],
 (ב) [ע"י חוס' קטוה לו:
 ד"ה איתמלן, א] (ג) [וינאס
 מתימיה, א] (ד) [ג"ה ותימס
 מודים לו וכן התימק
 הכ"מ], (ה) [ג"ה ותימס
 מודים לו, ו] (ו) [ע"י חוס'
 טענות קט, ד"ה אדעתא,
 א] (ז) [פ"ה ה"ד, א] (ח) [פ"ה
 ושמעון טעמא,

אין מתיירין לו. לנודר אלא בפניו של מדיר: **במדין לך**. מהו במדין לך אלא הכי קא"ל במדין נדרת לפני יתרו לך והתר בפני יתרו שאין מתיירין לו לאדם אלא בפניו ויתרו הדירו למשה שלא לשבז מזרע מפני אותו אנשים המצדקים להורגו ואמר ^(א) רבי תלמיד חכם מיפר לעצמו: **אריבצה חיה**, שאינה מצוללת.

ואית דלמרי חיה ממש שאכל אותה כשהיא חיה: **הוה מטעיר לדקיהו צנופיה**. שהיה רוצה לגלות הדבר ^(ב) שהיה בזמן אותו זמן של העולם: **איפשייל אצבעוסייה**. שגל על שצועתו: **מאי עבדיפו**. דשרימון ליה מ"ט לא אמרימון ליה לדקיהו דלא מנימו למשריה אלא בפניו: **מתנני' שון כוולד**. דדמו לנוול אכל הן ממש אינן נוול ופומחין בהן: **שאזיה רע**. תולה נדרו ^(ג) צרעות אזיה מכלל דאי לא הוה רע היה נושא אותה: **או שעשה פשוטה**. דהיינו נוול פומחין בה ואומר לו צעעת חרטה אילו היית יודע שאזיה עושה תשובה כלום היית נודר והוא אומר לאו. והי"נ מכלל ונחש: **גב' מס נוול הוא**. דהוי נוול גמור ומאי קאמר אינו כוולד: **אמר רב הונא נעשה פתולה נדרו בדבר**. צרעת אזיה דמשמע כל זמן שאזיה נחיים דולאי אם אמר שאיני נושא את פלונית סתם ודאי כדקאמרת השתא דלמר שאזיה רע לפי שהוא רשע אינו נושא את בתו והאכי פומחין לו לומר אילו היית יודע שמת: **ורבי יוחנן אמר**. לא הוי נוול כלל צדעה שגדר כבד מת ^(ד) אהכי פומחין לו דכבר נבד צדעה שגדר והוה ליה בטעות. והא דלמר בנתמני' שהן כוולד דדמו לנוול פומחין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלו באלה ובתיב וגם במלך: (ב) שם איתמנע ליה לנפוך: (ג) שם לאו הכי הוה דאישתבע שמה דמשה ולא מגלית א"ל איתשילית אשבוטתאי אמר להון משלון על שבוטתא אמרי ליה: (ד) שם אמרימון ליה לדקיהו: (ה) שם אמר ר' יתכן מלמד ששמטו: (ו) שם אמר קונס שאיני מלי' וכן לקמן: (ז) שם ראינו נטול: (ח) שם ר' יוחנן אמר ובכר מת: (ט) שם קאמרין ליה: (י) רש"י ד"ה במדין לך ור' ואמר רבן גמליאל תלמיד חכם אינו מתייר לעצמו. י"ב ע"י לקמן דק פ"א ע"ג: (כ) ד"ה הוה מטעיר ור' הדבר כדי שיהיה מביין: (כ"א) ד"ה שאזיה רע מולה נדרו ברשעות אזיה: (כ"ב) ד"ה ור' יוחנן ור' ואהבי פומחין לו דכיון דכבר מת צדעה שגדר הוה ליה בטעות:

גליון הש"ס

בר"ן ד"ה תניא וכו' דרביה טעמא. ע"י לעיל דף ז ע"ג בר"ן ד"ה נדרים בפניו:

פירוש הרא"ש

המודר הנאה מחבירו. פ"י ה"ר אלעזר ממיי"ץ אמר לעת חצירו אין מתיירין לו אלא בפניו פ"י מדעתו כמו אין לאדם אלא בפניו דהיינו מדעתו דכיון לדעתו נדר אין להסיח אלא מדעתו מיהו אם התירו שלא בפניו הוה התרה במחויין בצדקה שהיא דליק גמור והסיר מדו שלא בפניו נצודלגל ואסור להסיר להמירו והס הורכז לעשות מפני אימת המלך ולשגל דהמודר הנאה לא משמע כפירוש אלא משמע שגדר הנאה ממנו בפניו ור"ן שיתירו לו לכתחלה בפניו ומפרש טעמא צירושלמי מפני החשד ומפני הנושה דכיון דלמור יודע שגדר הימנו אם לא יעו כן בהתרה יחשדו שמולול בנדו וגם כ"ן שיתבייש בפניו בהתרה וכשהוא בפניו מתירו בעל כרחו וא"ל דעמו: **מתנני'** יש דברים שהם כוולד ואינן כוולד ופומחין בהן ואין חכמים מודין לו: **אמרו לו בת**. בנגלה פריך והא מיתא נוול הוא: **גב'** בורה נולד הוא. והוא א"ר מאיר דפומחין בנתמני' אזיה נעשה בתולה נדרו ברב"א. באלו פירש כל זמן שאזיה קיים הלך לא הוה אלא נולד מאלי גמור לא הוה הלך כ"ן התרה וכן משמע פשטא דמתני' מדקתני יש דברים שהם כוולד ואינם כוולד דפומחין לו ומתיירין לו אלא צירושלמי גס שמואל אמר משום נדר טעות כבד מת אז כבד מת כלל ר' אליעזר בשם ר"א מפני שהוא כמותה נדרו בדבר באומר קונס שאני נהנה לפלוני כל זמן שהוא לובש שחורים ויבבר בת. אמרו לו כבד מת אזיה וכבר עשה תשובה הלך הוה נדר טעות מעיקרא והכי [פירוש] דמתני' יש דברים שהם כוולד כלימא שאפרוס חכמים כוולד אע"פ שאינן כוולד דגור ר"מ מת כבד אטו לא מת ואין חכמים מודים לו דלא גריטין מת כבד אטו לא מת הלך נדר טעות הוא מעיקרא ואפי' התרה לא בעי:

תניא ^(א) המודר הנאה מחבירו אין מתיירין לו אלא בפניו מנה"מ אמר רב נחמן דכתיב ^(ב) ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב ^(ג) מצרים כי מתו כל האנשים אמר לו במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב ^(ד) ויואל משה אין אלה אלא שבועה דכתיב ^(ה) ויבא אתו באלה ^(ו) וגם במלך נבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים (חיים) מאי מרדותיה אשכחיה צדקיה לבוכד נצר דהוה קאכיל ארנבא חיה א"ל אישתבע לי דלא מגלית עילוי ולא תיפוק מילתא אישתבע ^(ז) לסוף הוה קא מצטער צדקיה בגופיה איתשיל אשבוטתיה ואמר שמע נבוכד נצר דקא מביין ליה שלא ואייתי סנהדרין וצדקיהו אמר להון חזיתון מאי קא עביד צדקיהו לאו הכי ^(ח) אישתבע בשמא דשמיא דלא מגלינא א"ל איתשלי אשבוטתא [א"ל מתשלין אשבוטתא] אמרי ליה אין אמר להו בפניו או אפילו שלא בפניו אמרי ליה בפניו אמר להון ואתון מאי עבדיתון מאי טעמא לא אמריתון ^(ט) לצדקיהו מיד ^(י) ישבו לארץ ידמו וקני בת ציון אמר רבי יצחק ^(כ) ששמטו כרים מתחתיהם: **מתנני'** רבי מאיר אומר יש דברים שהן כוולד ^(א) ואינן כוולד ^(ב) ואין חכמים מודים לו כיצד אמר קונס ^(ג) שאני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה קונס לבית זה שאני נכנס שהכלב רע בתוכו או שהגחש בתוכו אמרו לו מת הכלב או שהנחש בתוכו אמרו לו ואינן כוולד ^(ד) ואינן חכמים מודים לו: **גב'** קונס שאני (וכנס לבית זה שהכלב) וכו' מת נולד הוא א"ר הונא נעשה בתולה נדרו בדבר ור' יוחנן אמר ^(ה) ^(ו) כבר מת וכבר עשה תשובה ^(ז) קאמרו ליה

מניא המודר הנאה מחבירו אין מתיירין לו אלא בפניו. איכא מ"ד דדוקא כשהנדר לנורח חצירו כנדר שגדר משה ליתרו לישב עמו להנאתו וכשצועת לדקיהו לנכוד נדר דמיימי בצמון שהיתה לתועלתו כדי שלא יצוהו אצל נדר שגדר שלא לנורח חצירו מתיירין לו שלא בפניו. ומסתברא דהא מילתא תליא במאי דפליגי צירושלמי" בטעמא דאין מתיירין לו אלא בפניו דאיכא מ"ד התם דטעמא דמילתא מפני הצוהה כלומר שיתבייש מפניו חצירו שגדר היה להנאתו ועבשיו רוצה שיתירו לו והאי טעמא לא שייך אלא כשהנדר היה להנאתו הא לאו הכי משמע דמתיירין אותו אפילו שלא בפניו מיהו איכא ד"היי טעמא התם מפני החשד כלומר שחצירו שהוא מודר ממנו לא ידע בהתירו וכשהוא נהנה ממנו יחשדו שהוא עובר על נדרו ולהאי טעמא אפי' נדר שהוא שלא להנאת חצירו אין מתיירין לו אלא בפניו דאיכא חשדא. ותו איכא צין הני תרי לישני דלמ"ד מפני החשד כל שהודיעוהו מתיירין לו אפילו שלא בפניו דמו ליכא חשדא ולמ"ד מפני הצוהה אפי' הודיעוהו דוקא בפניו דכל שלא בפניו ליכא צושה: והיכא דהוי בפניו ובעל כרחו של חצירו פשיטא דמתיירין בנדר שאינו להנאתו של חצירו אצל בנדר שהוא להנאתו ודאי אין מתיירין לו אלא מדעתו וכן כתב ר"ת ז"ל. מיהו היכא שהתירוהו שלא מדעתו אי שרי נדרו או לא נריכא עיונא דצדקא השולח משמע דיעבד הותר הנדר דלמרי' התם (גיטין לה):

גב' התקין ר"ג שתכא נודרת ליתומים וכו' ל"ש אלא שלא נשאת ופרכינן וליחוס דלמא אולא לגבי חכם ושרי לה ואי דיעבד נמי לא מהני כי אולא גבי חכם מאי הוה דהא נדר אלמנה להנאת יתומים הוא אלא ש"מ דלפי' להנאת חצירו כל שהתירוהו דיעבד מותר וה"נ מדשרו ליה סנהדרין

תוספות

קאמר המירי חצירו: אמרו לו בפניו. וא"ת מה דקאמר מה היתה מועלת לו כשהוא בפניו מתירו למה התירו לו וי"ל לדקיהו הוה מנטער ציור על שלא היה מגלה השבעה והיה מתעצל מנולאכט שמים והוה לנדר מנהו ועי"ל דמנהו על החכמים לעשות רצון המלך ולנדר מנהו מתיירין כדפרישי' אמרו לו בת. ובנגלה פריך מת נולד הוא: **ביתולה נדרו בדבר**. פירוש במה שהוא רע והוה נכנסה לנדרו דכתיב נצר מרד אשר השביעו צדעה ומותר בלא הפירה והכי קאמר ר"מ יש דברים שפושט לנדר דלמא חלוני מת אחר הנדר דליכא למיעובי ואפי' לא חיישינן והכמים אורסין דמיישינן דלמא מתוך בנת אחר הנדר וכן גריטין כשעשה תשובה אטו היכא דלא עשה:

א ו מיי פ"ו מהלכות שבעות ה"ו ופ"ד מהל' נדרים ה"ו א קמא לאון רמז ט"ט ע"ד סימן רמז ס"ק כ: א ו מיי פ"ה מהלכות נדרים הלכה ב סמג לאון רמז ט"ט ע"ד סימן רמז ס"ק ט:

תורה אור השלם

1. ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך: שמות ד ט ויאל משה לשבת את האיש ויתן את צפרה בתו למשה: שמות ד כא 3. ויחק מרע' המלוכה ויבחרת אתו בירת ויבא אתו באלה ואת אילי הארץ לקח: יחזקאל י ז 4. וגם בפ"ך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויחק את עפרו ויאמץ את לבבו משוב אל יי אלהי ישראל: דברי הימים ב לו ג 5. לישבו לארץ ידמו וקני בת ציון והעלו עפר על ראשם תהרו שקים והשרידו לארץ ראשן בתולת ירדשקם: איכה ב י

מוסף רש"י

ויאל משה. מרדכו לטון אלא נשבע לו שלא יחז מתיירין לו אם נרשמו (שמות ב כא). ואינן כוולד. כשצוה מהם פתח, שאין להם מות נולד (דאמ"ה בשמות). נעשה בתולה נדרו בדבר. כאלו אמר שאני נושא פלונית כל ימי אביה, דמסקי אדעתיה, הילכך פומחין במיתמו, אצל לעיל הא לא אמר קונס שאני נהנה לפלוני שאני סופר, הילכך נולד ממש ואין פומחין בו, דהא לא אסיק פומחין אדעתיה (שם). וכבר מת. ולא הוה נולד הילכך פומחין בו, והאי דקאמר שכן כוולד שזמין לנוול (שם).

מנא

קאמר המירי חצירו: אמרו לו בפניו. וא"ת מה דקאמר מה היתה מועלת לו כשהוא בפניו מתירו למה התירו לו וי"ל לדקיהו הוה מנטער ציור על שלא היה מגלה השבעה והיה מתעצל מנולאכט שמים והוה לנדר מנהו ועי"ל דמנהו על החכמים לעשות רצון המלך ולנדר מנהו מתיירין כדפרישי' אמרו לו בת. ובנגלה פריך מת נולד הוא: **ביתולה נדרו בדבר**. פירוש במה שהוא רע והוה נכנסה לנדרו דכתיב נצר מרד אשר השביעו צדעה ומותר בלא הפירה והכי קאמר ר"מ יש דברים שפושט לנדר דלמא חלוני מת אחר הנדר דליכא למיעובי ואפי' לא חיישינן והכמים אורסין דמיישינן דלמא מתוך בנת אחר הנדר וכן גריטין כשעשה תשובה אטו היכא דלא עשה:

א ו מיי פ"ו מהלכות שבעות ה"ו ופ"ד מהל' נדרים ה"ו א קמא לאון רמז ט"ט ע"ד סימן רמז ס"ק כ: א ו מיי פ"ה מהלכות נדרים הלכה ב סמג לאון רמז ט"ט ע"ד סימן רמז ס"ק ט:

תורה אור השלם

1. ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך: שמות ד ט ויאל משה לשבת את האיש ויתן את צפרה בתו למשה: שמות ד כא 3. ויחק מרע' המלוכה ויבחרת אתו בירת ויבא אתו באלה ואת אילי הארץ לקח: יחזקאל י ז 4. וגם בפ"ך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויחק את עפרו ויאמץ את לבבו משוב אל יי אלהי ישראל: דברי הימים ב לו ג 5. לישבו לארץ ידמו וקני בת ציון והעלו עפר על ראשם תהרו שקים והשרידו לארץ ראשן בתולת ירדשקם: איכה ב י

מוסף רש"י

ויאל משה. מרדכו לטון אלא נשבע לו שלא יחז מתיירין לו אם נרשמו (שמות ב כא). ואינן כוולד. כשצוה מהם פתח, שאין להם מות נולד (דאמ"ה בשמות). נעשה בתולה נדרו בדבר. כאלו אמר שאני נושא פלונית כל ימי אביה, דמסקי אדעתיה, הילכך פומחין במיתמו, אצל לעיל הא לא אמר קונס שאני נהנה לפלוני שאני סופר, הילכך נולד ממש ואין פומחין בו, דהא לא אסיק פומחין אדעתיה (שם). וכבר מת. ולא הוה נולד הילכך פומחין בו, והאי דקאמר שכן כוולד שזמין לנוול (שם).

מנא

קאמר המירי חצירו: אמרו לו בפניו. וא"ת מה דקאמר מה היתה מועלת לו כשהוא בפניו מתירו למה התירו לו וי"ל לדקיהו הוה מנטער ציור על שלא היה מגלה השבעה והיה מתעצל מנולאכט שמים והוה לנדר מנהו ועי"ל דמנהו על החכמים לעשות רצון המלך ולנדר מנהו מתיירין כדפרישי' אמרו לו בת. ובנגלה פריך מת נולד הוא: **ביתולה נדרו בדבר**. פירוש במה שהוא רע והוה נכנסה לנדרו דכתיב נצר מרד אשר השביעו צדעה ומותר בלא הפירה והכי קאמר ר"מ יש דברים שפושט לנדר דלמא חלוני מת אחר הנדר דליכא למיעובי ואפי' לא חיישינן והכמים אורסין דמיישינן דלמא מתוך בנת אחר הנדר וכן גריטין כשעשה תשובה אטו היכא דלא עשה: